

Volume II (2016)

R. ÖZGAN, *Roma Portre Sanatı II*. İstanbul 2013. Ege Yayınları, 313 sayfa (315 resim ile birlikte). ISBN: 9786054701285

Hasan Serdar BALTA

*Libri: Kitap Tanıtımı, Eleştiri ve Çeviri Dergisi'*nde bulunan içeriklerin tümü kullanıcılara açık, serbestçe/ücretsiz 'açık erişimli' bir dergidir. Kullanıcılar, yayıncıdan ve yazar(lar)dan izin almaksızın, dergideki kitap tanıtımı, eleştiri ve çevirileri tam metin olarak okuyabilir, indirebilir, dağıtabilir, çıktısını alabilir ve kaynak göstererek bağlantı verebilir.

Libri, uluslararası hakemli elektronik (online) bir dergi olup değerlendirme süreci biten kitap tanıtımı, eleştiri ve çeviriler derginin web sitesinde (www.libridergi.org) yıl boyunca ilgili sayının içinde (Volume II: Ocak-Aralık 2016) yayımlanır. Aralık ayı sonunda ilgili yıla ait sayı tamamlanır.

Dergide yayımlanan eserlerin sorumluluğu yazarlarına aittir.

Atıf Düzeni H. S. Balta, *Roma Portre Sanatı II*. Yazar: R. Özgan. *Libri* II (2016) 409-411.
DOI: 10.20480/lbr.2016028

Geliş Tarihi: 20.06.2016 | Kabul Tarihi: 15.08.2016 | Elektronik Yayın Tarihi: 01.09.2016

URL: <http://dx.doi.org/10.20480/lbr.2016028>

Editörya Phaselis Project
www.phaselis.org

R. ÖZGAN, *Roma Portre Sanatı II. İstanbul 2013. Ege Yayınları, 313 sayfa (315 resim ile birlikte). ISBN: 9786054701285*

Hasan Serdar BALTA*

Ramazan Özgan'ın Türkçe araştırma külliyatındaki Roma portre sanatına ilişkin eksikliği bir parça da olsa gidermek için kaleme aldığı bu çalışma, özellikle arkeologlar ve arkeoloji öğrencilerinin yanı sıra müze personellerinin de yararlanabilecekleri bir başucu kitabı niteliğindedir. Söz konusu eser, Ege Yayınları tarafından 2013 yılında İstanbul'da basılmıştır. Eser *Sunuş* (11) kısmı ile başlatılmakta ve *Flaviuslar Dönemi ile Antoninler Dönemi Sonuna Kadar* (13-283) başlıklı bölümlerle devam etmektedir. Çalışma *Bibliografya* (291-296) ve son olarak da *Resimler Listesi* (297) kısımları ile tamamlanmaktadır.

Sunuş (11) kısmında, ilgili çalışmanın II. ve III. cildinin gerekliliğine dair görüşler aktarılmaktadır. Buna ek olarak, eserin hazırlanma aşamasındaki güçlüklerden bahsedilmekte ve bu kapsamda materyal kültür kalıntılarının müzelerin depolarına ulaşma sıkıntısı ve arkeolojik eserlerin bakımsızlığı gibi konular eleştirilmektedir. Ayrıca Kültür Bakanlığı'nın bakım ve onarım konusunda yetişmiş personel ihtiyacını karşılayamadığına da vurgu yapılmaktadır.

Flaviuslar Devri (M.S. 69-96) ana başlığı altında yer alan *Nero Sonrası Durum* (13-15) alt başlığı kapsamında, Roma imparatoru Nero'nun ölümünden sonraki Roma'nın siyasi ortamından bahsedilmektedir. *Servius Sulpicius Galba* (15-17) alt başlığıyla imparator Galba'nın yaşamı incelenmekte ve portrelerinin fizyolojik özellikleri irdelenmektedir. *Marcus Salvius Otho* (17-18) alt başlığı altındaysa, söz konusu imparatorun hayatı ve fizyolojik özellikleri değerlendirme altına alınmaktadır. *Aulus Vitellus* (18-21) alt başlığı altında, bahsi geçen imparatorun yaşamından ve bununla birlikte Kopphenag'ta yer alan portresi özelinde imparatorun genel görünümünden bahsedilmektedir. *Titus Flavius Vespasianus* (21-24) alt başlığında imparatorun yaşamı, *Vespasian Portreleri* (24-28) alt başlığında ise Vespasianus'un Kopphenag, Floransa, Baltimore ve Sevilla ve Olympia gibi müzelerde yer alan portreleri ve portre yontuları incelenmektedir. *Titus Flavius Vespasianus* (28-30) alt başlığı altında imparator Titus'un yaşamı anlatılmaktadır. *İmparator Titus'un Portreleri* (30-34) alt başlığı kapsamında ise Avrupa ve Anadolu müzelerinde yer alan Titus portreleri incelenmektedir. *Titus Zafer Takı* (35-36) alt başlığında, Roma senatosu tarafından imparatora adanan zafer takındaki kabartmalar ele alınmaktadır. *Titus Flavius Domitianus* (37-38) alt başlığı ile Flaviuslar Dönemi'nin son imparatoru olan Domitianus'un yaşamına yer verilmektedir. *İmparator Domitian Portreleri* (38-42) alt başlığında çeşitli müzelerde yer alan Domitianus portreleri incelenmektedir. *Flaviuslar Dönemi Kadın Portreleri* (42-51) alt başlığı altında; *Genel Bakış* (42-43); *Julia Titi* (43-46); *Domita Longina* (47-49) ve *Flavia Domitilla Minor* (50-51)

* MA., Akdeniz Üniversitesi, Akdeniz Uygarlıkları Araştırma Enstitüsü, Akdeniz Eskiçağ Araştırmaları Anabilim Dalı, Antalya. h.serdarbalta@hotmail.com

gibi yan başlıklar özelinde çeşitli müzelerde yer alan kadın portreleri değerlendirilmektedir.

Marcus Cocceius Nerva (53-54) alt başlığı altında imparatorun doğumu, yaşamı ve ölümü anlatılmaktadır. *İmparator Nerva* (54-57) alt başlığıyla ise, imparatorun fizyonomik özellikleri portreleri özelinde aktarılmaktadır. *Cancellaria Kabartmaları* (58-61) alt başlığı Nerva Dönemi özelinde değerlendirilmiştir. Cancellaria Sarayı'nda yapılan kazılarda bulunan bu nitelikli kabartma grubu üzerinde imparator, tanrılar, tanrıçalar ve ayrıca Roma halkının seçkin temsilcileri yer almaktadır. Kabartmalarda imparatorun tanrılar katında tasvir edilmesiyle Nerva'nın gücü, saygınlığı, otoritesi ve zaferleri vurgulanmıştır.

Marcus Ulpinus Traianus (63-70) alt başlığında imparatorun yaşamına yer verilmiştir. *Doker Savaşları* (66-67), *Arabistan'ın İşgali* (67) ve *Parth Savaşları* (67-70) imparatorun düzenlediği seferler ile ilgili yan başlıkları oluşturmuştur. *İmparator Traian'ın Portre ve Portre Yontuları* (71-85) alt başlığıyla Traianus'a ait Avrupa ve Anadolu müzelerinde yer alan portre ve portre yontuları ele alınmaktadır. Bu alt başlıkta ayrıca saç stilleri ve fizyolojik özelliğiyle imparator Traianus dönemine tarihlendirilen ve Münih, Berlin, Bodrum, Alanya ve Afyon gibi müzelerde yer alan *privat* portrelere de yer verilmiştir. *Traian Sütunu* (86-88), *Traian'a Ait Büyük Friz* (89-90), *Benevent Zafer Takı* (90-93) ve *Marcus Ulpius Traianus'la ilgili Önemli Tarihler* (93-94) ise diğer alt başlıklarındandır. *Pompeia Plotina* (94-96) alt başlığı altında Plotina'ya ait iki ayrı portre incelenmiştir. Daha sonra ise *Ulpia Marciana* (97-99) ve *Salona Matidia* (99-102) alt başlıkları ile bahsi geçen imparatoriçelerin yaşamlarına ve portrelerine yer verilmiştir.

Nero ve Sonrası Portre Sanatında Kadın Portre Modasının Değişimi ve Gelişimi (103-119) alt başlığı kapsamında Flaviuslar Dönemi ve sonrasında kadın portre sanatındaki saç tasvirlerinin ayrıcalıkları imparatoriçe ve dönemin *privat* portreleri özelinde ele alınarak incelenmiştir. Drusilla, Poppea Sabina, Livilla, Agrippina Minor ve döneme tarihlendirilen diğer *privat* kadın portreleri bu başlık altında incelenen portrelerdir. *Nero ve Sonrası Portre Sanatına Anadolu'dan Üç Genç Portresi* (119-124) alt başlığı ile Bursa Müzesi'nde üç adet genç erkek başı Flaviuslar Dönemi erkek portrelerinde görülen saç betimlemelerindeki işleme farkını tarihlendirmede karşılaşılan zorluğa örnek olarak gösterilmiş ve bu şekilde değerlendirilmiştir.

Publius Aelius Hadrianus (125-161) alt başlığı, *Hadrian'ın Politikası* (Philhelleniomus) (128-132), *İmparator Hadrian Portre ve Portre Yontuları* (133-140), *İmparator Hadrian'ın Zırhlı Yontuları* (141-152) ve *Hadrian Dönemi'ne Tarihlenebilecek Bazı Privat Portreler* (153-16) adlı dört yan başlığa ayrılmıştır. Bu alt başlıkta imparatorun pek çok portresine ve portre yontusuna yer verilmiştir. İmparatorun zırhlı yontularına örnekler İstanbul, Çanakkale, Antalya ve Bergama gibi Anadolu müzelerinde yer almaktadır. *Privat* portreler alt başlığında, ünlü mimar ve mühendis Apollodoros ve Aelius Caesar tanıtılmıştır. Bu alt başlıkta, imparatorun yaşamı ve icraatları mercek altına alınmış, buna ek olarak dönemin stilistik özelliklerine değinilmiştir. Hadrianus Dönemi ile bağlantılı olarak imparatorun eşi *Vibia Sabina* (162-169) ayrı bir alt başlık altında incelenmiştir. Sabina'nın kabartmaları ve portreleri özelinde imparatoriçenin fizyonomik yapısı ve özellikleri incelenmiştir. *Antinoos ve Portreleri* (170-173) alt başlığı ile Antinoos'un kısa yaşamından söz edilerek, çeşitli müzelerdeki portre ve portre yontuları değerlendirilmiştir. Bu alt başlıkta son olarak; *Hadrian Klasisizmi Eserleri* (174-177) alt başlığı altında dönemin stiline yer verilmiştir.

Antoninler Dönemi (M.S. 138-192) (179-181) alt başlığı özelinde, dönemin sanatının ve portrelerinin genel özelliklerinden bahsedilmiştir. Bu alt başlığın *Antoninus Pius* (181-184) yan başlığında imparatorun ailesi, aldığı unvanlar ve fizyonomik özellikleri anlatılmıştır. *Antoninus Pius*

Portreleri (184-195) alt başlığı ile imparatorun portreleri ve porte yontuları detaylı bir şekilde incelenmiştir. *Antoninus Pius Dönemine Tarihlenebilecek Bazı Privat Portreler* (195-205) alt başlığı ile de dönemin portre modasını yansıtan *privat* portreler ele alınmıştır. Bu portrelerde Antoninus Pius portrelerindeki sakin, hareketsiz ve sevecen yüz ifadesi ile özellikle imparatora has saç modası açıkça görülebilmektedir. *Yaşlı Faustina* (205-216) alt başlığıyla imparatoriçeye ait portreler ve ayrıca İzmir Müzesi'nde bulunan Yaşlı Faustina portresinden dönüştürülmüş erkek başı, Yaşlı Faustina çağdaşı mezar stelleri ve ayrıca Athenais portresi incelenmiştir. *Marcus Aurelius* (216-218) alt başlığı ile imparatorun yaşamı, eğitimi ve aldığı unvanlara değinilmiştir. *Marcus Aurelius Portreleri* (218-235) alt başlığında ise imparatora ait portre ve porte yontuları dört ayrı tipolojide incelenmiştir. İmparatorun birinci tipi Roma'da yer alan bir portre büst ile tanıtılmıştır. İkinci tipin oldukça iyi korunmuş temsilcilerinden bazıları Napoli Milli Müzesi, Roma Atiquario Forense, İstanbul, Bochum, Bodrum, Paris Louvre, Tarragora ve Fornborough müzelerinde bulunan portre ve portre büstü ile ele alınmıştır. İmparatorun üçüncü tipine ait portre ve portre büstleri ise Dresden Albertinum, Paris Louvre, Roma, Selçuk-Efes Arkeoloji müzeleri, Kopenhag Gluptek ve İstanbul müzelerinde bulunan örneklerle tanıtılmıştır. Marcus Aurelius'un kendi adına dikilen zafer takında ve Marcus Sütunu'nda yer alan kabartmalar imparatorun dördüncü portre tipinin en doğru ve en gerçekçi örnekleri olarak gösterilmiştir. Ayrıca bu dördüncü tip Roma Capitolum Müzesi, Viyana Sanat Tarihi Müzesi ve Frankurt Liebighous Müzesi'nde bulunan portre büstleri ile örneklenmiştir. Roma Capitolum Meydanı'ndaki bronz süvari portre yontu grubu ise dördüncü tipin en görkemlisi olarak gösterilmiştir. *Genç Faustina* (235-254) alt başlığı altında imparatoriçenin dokuz farklı portre tipi incelenmiştir. Faustina tasvirlerinin değişimine imparatoriçenin çocuklarının doğması neden olarak gösterilmektedir. *Lucius Verus* (255-257) alt başlığında bu imparatorun Hadrianus tarafından evlat edinilmesi ve paralelindeki yaşam hikâyesinden söz edilmiştir. *Lucis Verus Portreleri* (257-270) alt başlığı ile imparator portreleri üçüncü tip altında değerlendirilmiştir. Ayrıca imparatorun Antakya'da ele geçen bir porte yontusu da incelenmiştir. *Lucilla* (270-276) alt başlığı ile imparatorun kızı olan Lucilla'nın portreleri, portre büstleri ve ayrıca Dresden'de bulunan Venüs tipindeki bir portre yontusu ele alınmıştır. *Commodus* (277-284) alt başlığında imparator Commodus'un yaşamına değinilmiş ve çeşitli müzelerde yer alan portreleri değerlendirilmiştir. Son olarak, *Bruttia Crispina* (285-291) alt başlığıyla ise imparatoriçenin portreleri incelenmiş ve kendisinin çağdaşı bir mezar steli de yine bu alt başlıkta yer almıştır.

Sonuç olarak tanıtım altına alınan bu çalışma, *Roma Portre Sanatı I* adlı eserin devamı niteliğindedir. Yazar bu ciltte Flaviuslar Dönemi'nden Antoninuslar Dönemi'ne kadar olan tarihsel süreci değerlendirmiş, imparator ve hanedan üyelerinin hem biyografilerini ele almış hem de portre ve porte yontularını detaylı bir şekilde incelemiştir. Bu kitap ile porte sanatındaki Türkçe kaynak eksikliği bir nebze giderilmiş ve yazarın konu hakkındaki araştırma birikimi arkeolojiye ve portre sanatına ilgisi olan herkesin rahatlıkla anlayabileceği bir başvuru kitabı haline getirilmiştir.